

Lingua, patrimonio e coñecemento tradicional

Plan Proxecta+

O MUÍÑO

Caderno de traballo

Muíño de mareas de Senra (Ortigueira)

Nome e apelidos da persoa responsable da enquisa:

Centro de ensino:

Curso:

Lugar en que se recolleu a información*:

Concello:

Parroquia:

DATOS DO/DA INFORMANTE

Muller Home

Año de nacemento:

Lugar e concello de nacemento:

Lugar e concello de residencia:

Observacións:

***Indicaranse as denominacións oficiais recollidas no Nomenclátor (<https://www.xunta.gal/nomenclator>) elaborado pola Comisión de Toponimia da Xunta de Galicia.**

1. Os cereais eran triturados e moídos por un aparello instalado nun edificio, ao que a veciñanza acudía cos seus sacos de gran. En Galicia e no norte de Portugal a maior parte deses aparellos aproveitaban a forza da auga dos ríos e regatos, aínda que tamén os había que usaban a forza do vento ou das mareas. Hoxe a maior parte están en desuso, pero forman parte do patrimonio que cómpre conservar.

Como se chama ese lugar (edificio e/ou máquina) situado á beira dos ríos ao que se acudía a moer o gran?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía Debuxo Audio

Non

2. Con frecuencia os muíños eran atendidos por unha persoa que se encargaba do seu mantemento e de moer o gran que levaba a xente.

Preguntamos polo oficio: como se chama o home ou muller que atende o muíño?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

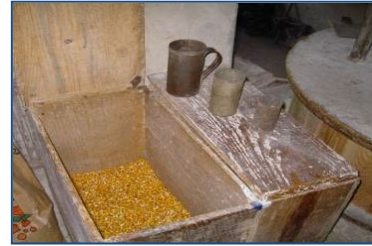
Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía Debuxo Audio

Non

3. Os servizos prestados no muíño pagábanse en especie, cunha parte do gran ou da fariña.

3.1. Como se chama esa porción de gran ou fariña coa que se pagaban os servizos dos muiñeiros? Se é posible, recolle datos sobre a cantidade entregada.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

3.2. Como é e como se chama o recipiente con que saca esa retribución?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

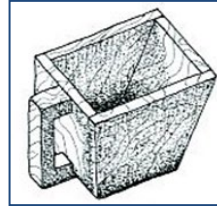
Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

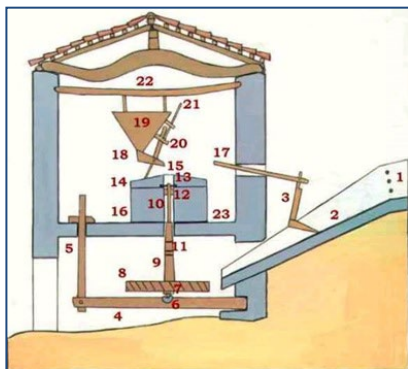
Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

4. O gran bótase nunha especie de caixón en forma de pirámide truncada aberta por arriba, situada no alto. Ten un furado por baixo, polo que cae o gran pouco a pouco. Como se chama ese caixón (núm. 19 no debuxo)?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

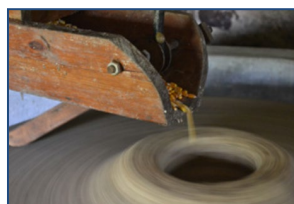
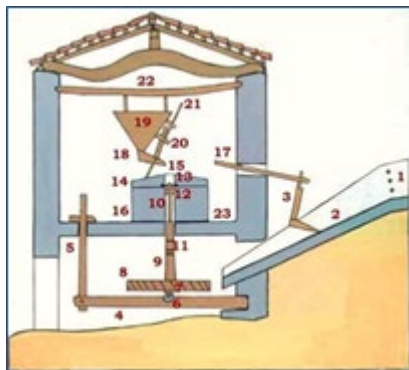
Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

5. Polo furado que ten por baixo ese caixón, o gran cae a unha canle pequena, con inclinación graduable, que o vai deitando no ollo ou furado que ten no centro a pedra do muíño. Como se chama esa canle estreita pola que cae o gran (núm. 18 do debuxo)?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

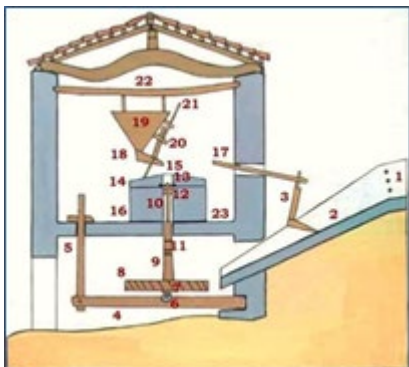
Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

6. Para que o gran non pare e caia seguido no ollo, esa canle móvese para os lados axitada por unha peza que ten unha variña inclinada. A variña apóiase na pedra do muíño e móvese ao xirar esta (núm. 21 do debuxo). Como se chama esa peza, en forma de vara, que fai acanear a canle pola que cae o gran?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

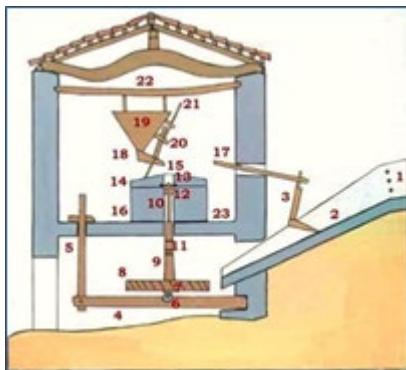
Definición:

Outras respostas:**Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):****Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?**

Si: Fotografía Debuxo Audio

Non

7. O muíño ten dúas pedras circulares cun furado no medio (núms. 14 e 16).

7.1. Como se chama a pedra que está por riba, que se move?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, ficheches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

7.2. Como se chama a pedra que está por baixo fixa no chan?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

7.3. Como se chama o furado polo que cae o gran?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

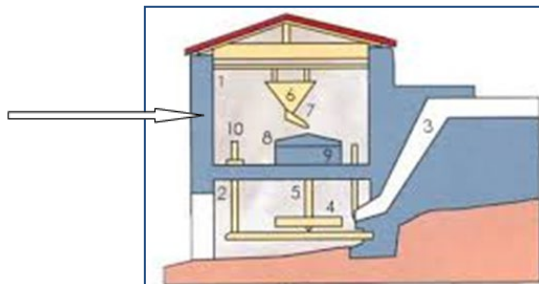
8. O edificio do muíño ten dúas estancias. Na superior, onde están as pedras, é onde se moe o gran e se recolle a fariña; é tamén onde están os muíneiros e onde entran as persoas que van moer. Na inferior, por baixo do chan, é onde entra a auga que pon en movemento o mecanismo do muíño.

8.1. Como se chama o piso superior do muíño (núm. 1 no debuxo)?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía Debuxo Audio

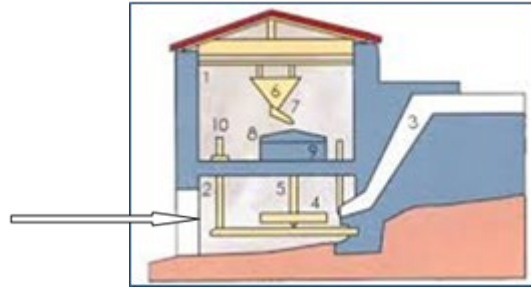
Non

8.2. Como se chama o piso inferior do muíño (núm. 2 no debuxo)?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

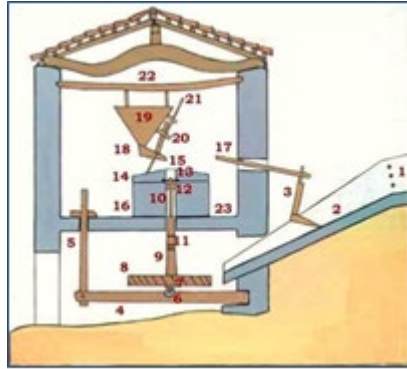
Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía Debuxo Audio

Non

9. A auga entra na estancia inferior do muíño por unha canle inclinada. A forza da auga que cae fai mover o mecanismo de rotación do muíño, ao bater contra as pas dunha especie de roda deitada (núm. 8 no debuxo). Como se chama esa roda composta por pas, de ferro ou madeira, que xira coa forza da auga e fai andar o muíño?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía Debuxo Audio

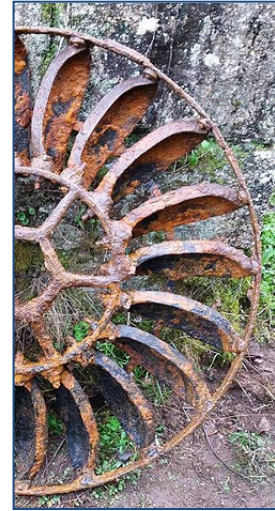
Non

10. A auga bate contra unhas pas curvadas, con forma de culleres. Como se chama cada unha destas pezas?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

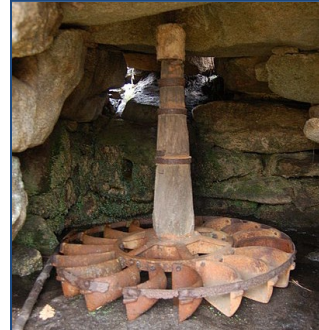
11. Esta especie de nora deitada únese coas pedras cun fuso vertical, que transmite o movemento á moa.

11.1. Que nome recibe esa peza, que vai do rodicio ata a moa?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

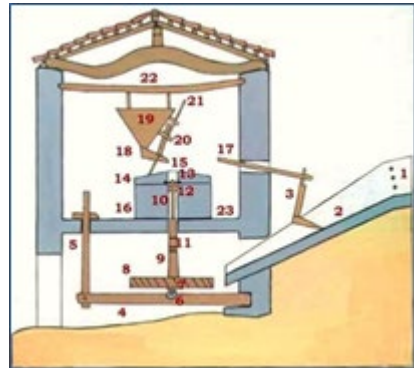
En moitos muíños ese fuso está, en realidade, composto por dúas partes ben diferenciadas, que reciben cadanseu nome:

11.2. Como se chama a parte inferior, grosa, que se encaixa no centro do rodicio (núm. 9 do debuxo)?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

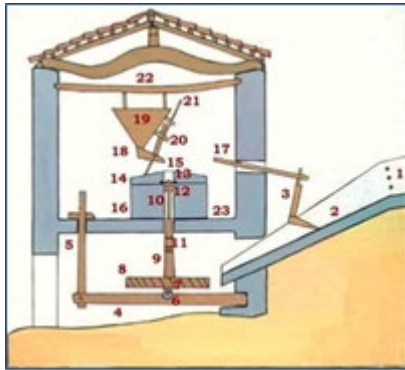
Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

11.3. Como se chama a parte superior, moito máis delgada e xeralmente de ferro, que se ensambla na anterior? (núms. 10 e 11 do debuxo). Esa é a que atravesa a pedra de abaixo ata chegar á moa.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

12. A parte superior desa peza vertical atravesada a pedra de abaixo, que está fixa, e chega ata a pedra de arriba, que é a que cómpre mover. O extremo superior do fuso encaixa no centro dunha peza transversal que, á súa vez, está encaixada na pedra.

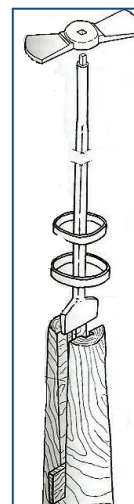

Como se chama esa peza de ferro, con dúas pas, que se encaixa na parte inferior da moa?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

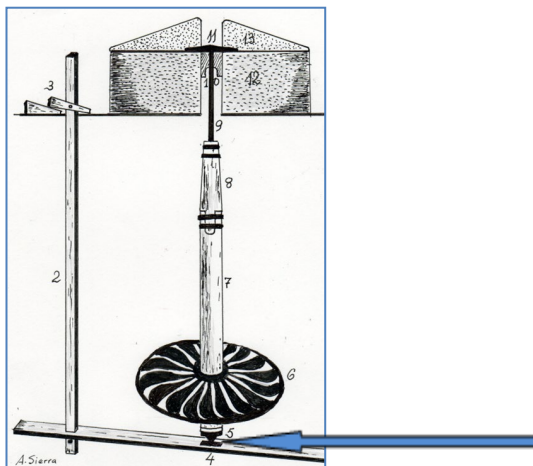
Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía Debuxo Audio

Non

13. Pola parte inferior ese fuso atravesa a nora do rodicio. Para facilitar a rotación, ten un enxeñoso mecanismo:

13.1. Unha pedra en forma de cunca, que se coloca horizontal. Como se chama esta peza?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

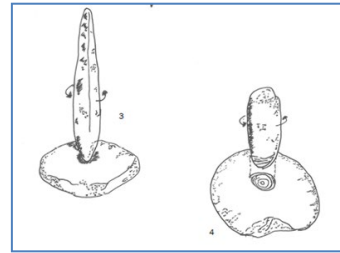
Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

13.2. Unha peza vertical en forma de agulla ou ovo: pola parte de arriba penetra no fuso; pola parte de abaixo xira na concavidade da peza horizontal. Como se chama estoutra peza?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

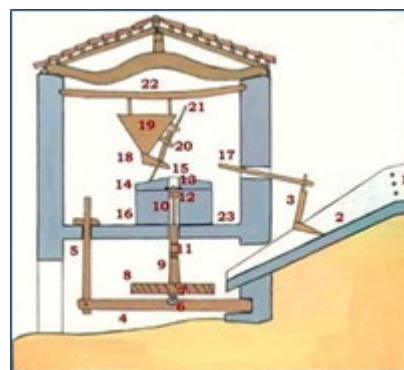
Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

14. A altura da moa permite regular o muíño, pois canto máis próximas estean as dúas pedras máis fina sairá a fariña. Hai por tanto un mecanismo que permite erguer ou baixar a moa (núm. 5 do debuxo).

Como se chama? Pregunta en que consiste e anótao.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

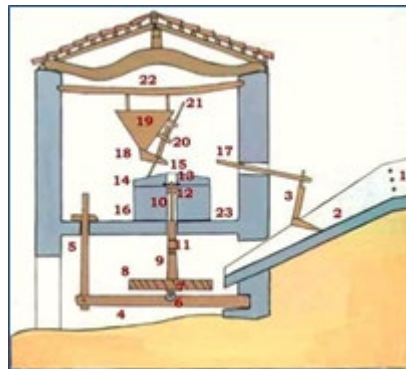
Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

15. O funcionamento do muíño depende da entrada de auga pola canle, en cantidade adecuada para mover as penas do rodicio sen afogalo. Por iso fai falta outro mecanismo para poñer en funcionamento o muíño ou para poder paralo cortando a entrada de auga. Como se chama o mecanismo para parar o muíño (núm. 17 do debuxo)? Pregunta en que consiste e anótao.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

16. Outras partes do muíño.

Se a persoa entrevistada proporciona nomes para outras partes do muíño, anota a denominación xunto coa descrición (que é, como é, para que serve).

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 3:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 4:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non